

N.V. VEREENIGDE
KONINKLIJKE PAPIERFABRIEKEN
DER FIRMA
VAN GELDER ZONEN
AMSTERDAM

Uittreksel

uit het „Economisch Archief van Nederland en Koloniën”

Fabriekscomplex te Velsen

(Luchtfoto K.L.M.)

N.V. VEREENIGDE
KONINKLIJKE PAPIERFABRIEKEN
DER FIRMA
VAN GELDER ZONEN
AMSTERDAM

„Zoo menig vel papier men schept om op te schrijven,

.....

Zoo menig malen heft de faam haar lofzang aan,

Tot eer van 't kunstvernuft der burgers van de Zaan."

ocht het „kunstvernuft" der Zaansche burgers op het gebied der papierindustrie reeds in oude tijden groot zijn, zoodat het „Hollandsch handgeschept" een wereldvermaardheid verwierf, van de vele papier„fabriqueurs", die omstreeks de helft der achttiende eeuw een ongeveer 33-tal molens in exploitatie hadden, was er slechts één enkele, die zich in den loop der tijden heeft weten aan te passen aan de ingrijpende veranderingen in de fabricage. Het is de

N.V. VEREENIGDE KONINKLIJKE PAPIERFABRIEKEN

DER FIRMA VAN GELDER ZONEN

geweest, welke op deze wijze niet alleen haar zaken bleef handhaven, doch zich door gestadige uitbreiding opwerkte tot een der belangrijkste en toonaangevende ondernemingen in haar branche.

Meer dan honderdvijftig jaren geleden werden hare grondslagen gelegd door PIETER SMIDT VAN GELDER. Deze trad n.l. den 7den Januari 1784, op 20-jarigen leeftijd toe tot de firma Maarten Schouten & Comp. als deelgenoot in den papiermolen „De Eendracht", te Wormer, tot dusverre gedreven door zijn schoonvader Maarten Schouten, die zelf geboortig was uit Zaandijk, welks „gemeenebest" ook reeds „roemde op de volmaaktheit van haar zuivere papieren".

Niettegenstaande de ongunst der tijden — het economisch leven van Nederland maakte in die dagen een ernstige crisis door — wist hij het arbeidsveld zijner firma gestadig te verruimen. Terwijl schaarsheid van grondstoffen, beschermende rechten van het buitenland, scherpe concurrentie en drukkende belastingen vele Hollandsche bedrijven tot sluiting noopten, stelde zijn helder zakeninzicht en groote vakkennis hem in staat de exploitatie der stilgelegde zaken mede ter hand te nemen, zoodat, toen hij zich uit de zaken geheel terugtrok om te worden opgevolgd door zijn vier zoons, de firma reeds beschikte over vier molens benevens een zestal pakhuizen.

Deze zoons deden in ondernemingsgeest voor hun energieke vader niet onder. Het tijdperk der "industrial revolution", de vervanging van hand- en windkracht door de stoommachine, was aangebroken. De kwaliteit van het Hollandsche papier mocht superieur zijn, de veel goedkooper buitenlandsche, machinaal vervaardigde producten dreigden het geheel te verdringen. Onverwijld gingen nu de vier nieuwe firmanten der toenmaals Van Gelder Schouten & Comp. geheeten onderneming er toe over, als eerste hier te lande één hunner molens naar de eischen des tijds, met de modernste werktuigen in te richten.

Het mislukken van dit zeer kostbare experiment, alsmede de talloze andere moeilijkheden, welke het bedrijf wederom belangrijk deden inkrimpen, zijn te anderer plaatse, in het gedenkboek VAN GELDER ZONEN 1784—1934, door Dr. Jane de Jongh, uitvoerig medegedeeld.

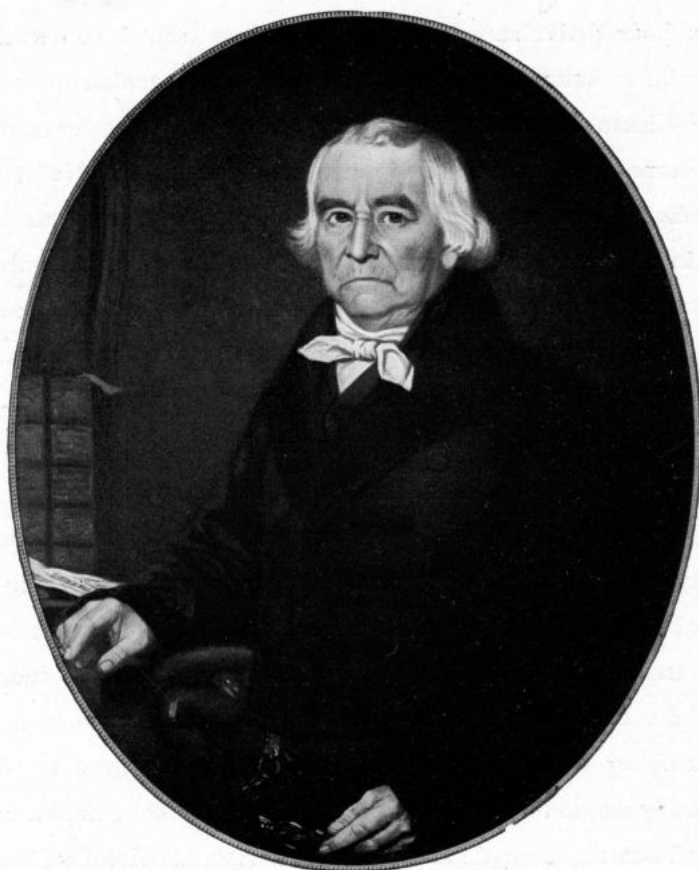
De drie oudste zoons der drie oudste broeders, allen PIETER VAN GELDER geheeten, stichtten in 1845 een nieuwe firma, welke onder den naam

VAN GELDER ZONEN

een machinale fabriek van pakpapier vestigde in den ouden molen „De Eendragt".

Beide firma's bestonden nu gedurende een tiental jaren naast elkander. De eerste, een kwijnend bestaan moeizaam voortslepend, laatstgenoemde met stijgend succes; daarna versmolten zij.

Naast de fabricage van eigen papieren werd thans ook de handel in producten van andere herkomst ter hand genomen. De toenemende beteekenis van dit onderdeel van het bedrijf deed de firma in 1857

Pieter Smidt van Gelder, oprichter der firma van Gelder Zonen

besluiten een pakhuis te huren in Amsterdam, aan den N.Z. Voorburgwal no. 64, van waaruit de verzending naar alle deelen des lands en de export op doelmatiger wijze kon geschieden dan van Wormerveer uit. De onmiddellijke gunstige resultaten hiervan waren oorzaak, dat reeds twee maanden later de geheele basis van den papierhandel naar Amsterdam werd verlegd, terwijl in 1862 het pakhuis in eigendom der firma overging.

Werd in dien tijd in eigen bedrijf slechts pakpapier vervaardigd, in Juni 1869, na aankoop van de papierfabriek „De Eendragt” van S. J. Pannekoek te Apeldoorn, werd besloten, opnieuw over te gaan tot

het vervaardigen van geschept papier. Na moderniseering van het verouderde bedrijf werd op 31 December d.a.v. het eerste blad van het thans zoo gezochte en wereldvermaarde papier „VAN GELDER” geschept.

Het zou te ver voeren, den triomftocht van dit product over de gansche wereld en de noodzakelijk daaraan verbonden voortdurende stijging van het productievermogen en van het aantal fabrieken op den voet te volgen. De redactie van het „Economisch Archief van Nederland en Koloniën”, die het voorrecht en het genoegen heeft in haar artikelenreeks een korte schets van de ontwikkeling en den huidige omvang van dit wereldbedrijf te kunnen opnemen, zal zich slechts bepalen tot het aanstippen van enkele der voornaamste punten. Wilskracht en een nimmer versagende activiteit der opeenvolgende firmanten en Directeuren deed deze onderneming aan de spits komen en blijven van de Nederlandsche papierindustrie. In wezen mag de vervaardiging van papier aan zichzelf gelijk gebleven zijn, sinds de dagen dat de eerste Pieter Smidt van Gelder in de geheimen daarvan werd ingewijd, zoowel in methoden als wat betreft de gebruikte grondstoffen is er een hemelsbreed verschil. Alleen door gestadig experimenteren en het bij voortduring in bedrijf stellen der modernste machines en gebruikmaken der nieuwste vindingen van chemischen en technischen aard was aanhoudenden groei en bloei mogelijk.

Het behoeft geen betoog, dat daarbij een open oog voor de behoeften en afzetmogelijkheden tevens eerste vereischte is. Het handgeschepte papier, fraai en kostbaar, mocht al de erkenning winnen der Nederlandsche Regeering, zoodat de fabriek te Apeldoorn in 1873 vergunning kreeg zich „Koninklijke Fabriek van Geschepte Papieren” te noemen en te worden belast met de levering van het Nederlandsche zegelpapier, door de Fransche Regeering worden uitverkoren tot het leveren van bankpapier, hetgeen later noode moest worden ingetrokken met het oog op begunstiging van eigen industrie, enz. enz., het is duidelijk, dat uit den aard der zaak de productie van dergelijke soorten vrij gering blijft. Dientengevolge nam daarnaast de vervaardiging van eenvoudiger soorten een steeds grooter plaats in. Door den toenemenden omvang van het dagbladbedrijf werd de fabricage van courantenpapier een belangrijk onderdeel.

In den loop der jaren had een en ander de firma dermate doen ontwikkelen, dat het in 1900 gewenscht bleek, haar om te zetten in een Naamlooze Vennootschap, de

N.V. VEREENIGDE KONINKLIJKE PAPIERFABRIEKEN DER FIRMA VAN GELDER ZONEN.

Deze beschikte weldra over een viertal fabrieken, n.l. te Wormer, de bakermat der onderneming, te Velsen, Apeldoorn en Renkum. De te Amsterdam gevestigde papiergroothandel was daarbij niet opgenomen. Dit geschiedde eerst in 1913, na besluit tot algeheele statutenwijziging der Vennootschap door de Algemeene Vergadering, gehouden op 12 December 1912.

De zetel der N.V. werd van Velsen naar Amsterdam overgeplaatst en het bedrijfskapitaal gebracht op f 10.000.000.— verdeeld in 3000 6% cumulatief preferente aandelen en 7000 gewone aandelen, alle van f 1000.— aan toonder.

Zoowel in Directie als in het College van Commissarissen zijn sindsdien nog eenige wijzigingen voorgekomen. Thans zijn Directeuren de heeren

H. SMIDT VAN GELDER, N. F. ALLAN en J. M. B. BEUKER,

terwijl de Raad van Commissarissen bestaat uit de heeren JOAN H. A. KRUIJMEIJER, J. H. SMIDT VAN GELDER, Dr. F. E. POSTHUMA en E. D. VAN WALREE.

De vijf papierfabrieken, in het bezit der Vennootschap, werken tezamen met negentien papiermachines, welke een productiecapaciteit kunnen ontwikkelen van 140.000.— ton papier per jaar, terwijl het vermogen der grondstoffenfabrieken 50.000 ton cellulose en 60.000 ton houtstof per jaar bedraagt.

Met de machine-installaties, tezamen een kracht ontwikkelend van 95.500 P.K., wordt jaarlijks circa 430.000 M³. hout tot papier verwerkt, waarvoor niet minder dan 145.000 ton steenkolen wordt verstoekt. Begrijpelijkwijze is voor het vervoer van grondstoffen en producten een aanzienlijk expeditiematerieel noodzakelijk. Acht motorbooten met een gezamenlijke tonnage van 850 ton benevens zeven-en-dertig dekschuiten en vletten, tezamen metend 1500 ton, verzorgen het vervoer te water. Te land geschiedt dit met vier-en-dertig vrachtauto's en tractoren en veertig aanhangwagens.

Wat een dergelijk bedrijf beteekent voor het economisch leven van Nederland is niet bij benadering te schatten. De invloeden, uitgeoefend op al van grootere en kleinere ondernemingen zijn ongetwijfeld groot, maar kunnen niet worden overzien. De directe beteekenis voor de volkswelvaart kan eenigermate worden aangeduid door het feit, dat 2750 arbeiders en 300 employé's in de onderscheidene afdelingen dezer wijdvertakte Vennootschap een geregeld en goed bestaan vinden. Naast woongelegenheden voor arbeiders en employé's in de nabijheid der fabrieken — de eerste woningen te Velsen werden reeds in 1896 gebouwd — stichtte de Vennootschap tevens een ontspanningsgebouw, benevens een drukbezochte fabrieksschool, waar jeugdige arbeiders aanvullend technisch onderwijs genieten. Een voorbereidende school voor kinderen van het personeel te Velsen werd geschonken door Mevr.

M. C. SMIDT VAN GELDER—KAARS SIJPESTEYN.

Lang voor de wettelijke regelingen op het gebied van sociale verzekering tot stand waren gekomen, had de firma VAN GELDER ZONEN daarmede reeds een aanvang gemaakt, inzake ongevallen, ziekte, invaliditeit en ouderdom.

Vooruitstrevendheid in alle opzichten is derhalve steeds het kenmerk geweest der N.V.

VEREENIGDE KONINKLIJKE PAPIERFABRIEKEN

DER FIRMA VAN GELDER ZONEN

en daar dit tot op den huidigen dag zoo gebleven is, is het aan geen twijfel onderhevig of deze krachtige onderneming zal hare gezonde positie niet alleen handhaven, doch in de toekomst nog in hooge mate weten te versterken.